

Täysistunto

Perjantai 11.11.2022 klo 12.59—13.30

5. Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Vietnamin sosialistisen tasavallan välillä tehdyn sijoitussuojasopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä Vietnamin kanssa sijoitusten edistämisestä ja suojaamisesta tehdystä sopimuksesta annetun lain kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 199/2022 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 11/2022 vp

Osittain ainoa, osittain toinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Osittain ainoaan, osittain toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Ensin päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 11/2022 vp pohjalta ainoassa käsittelyssä sopimuksesta ja sitten toisessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. — Keskustelu, edustaja Pelkonen.

Keskustelu

13.02 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä esityksessä käsiteltävän sijoitussuojasopimuksen tavoitteena on siis lisätä EU:n ja Vietnamin välisiä investointeja...

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja, odottakaa hetki. — Pyydän, että asiaan kuulumattomat keskustelut käydään salin ulkopuolella. — Edustaja jatkaa.

Eli siis esityksessä käsiteltävän sijoitussuojasopimuksen tavoitteena on lisätä EU:n ja Vietnamin välisiä investointeja ja parantaa sijoitusympäristöä näiden osapuolten välillä. Kuten tästä ulkoasiainvaliokunnan mietinnöstämme käy ilmi, Vietnamista on tullut EU:n toiseksi suurin kauppakumppani Singaporen jälkeen Kaakkois-Aasian yhteistyöjärjestön alueelle, ja Vietnam on yksi Aasian nopeimmin kasvavista maista. Asiantuntijalausannon mukaan vuonna 2020 voimaan tullut EU:n ja Vietnamin välinen vapaakauppasopimus on Suomen osalta johtanut merkittävään viennin kasvuun vuosien 2020—2022 välisenä aikana. Ulkoasiainvaliokunnassa pidimme ja pidämme tätä esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Zyskowicz.

13.03 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Kuten tiedämme, Vietnam on kommunistinen diktatuuri, jossa ei ole vapauksia, poliittisia vapauksia. Siellä ei voi vapaasti perustaa kilpailevia puolueita, ei voi vapaasti julkaista medioita, ei voi vapaasti puhua hallitusta vastaan julkisesti. Kun näin on, niin on tietysti hyvä, että tämän sosialistisen tasa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2022 vp

vallan kanssa tehdään tällainen investointisuojausopimus, jotta sitten voidaan kauppaa käydä.

En mene nyt siihen hyvin laajaan kysymykseen — mikä on nyt noussut esimerkiksi Kiinan osalta esiin — siitä, minkä verran Suomen tulee käydä ulkomaankauppaa sellaisten maiden kanssa, joissa rikotaan ihmisoikeuksia räikeällä tavalla, kuten Kiinassa ja Vietnassa. En mene tähän sen laajemmin, totean vain, että jos me kävisimme ulkomaankauppaa vain niiden maiden kesken, jotka noudattavat meidän tulkitsemalla oikealla tavalla ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta, niin kyllä kai se ulkomaankauppa keskittyisi aika lailla Eurooppaan, jos ei pelkästään muihin Pohjoismaihin — joskin Tanskan ulkomaalaispolitiikka varmaan jo herättää tässä suhteessa kysymyksiä. Eli kyllä, kannatan. Vaikka tiedän, että tässä suhteessa voidaan esittää hyvin perustein toisenlaisiakin näkemyksiä, niin kyllä kannatan kaupankäyntiä myös sellaisten maiden kanssa, joissa demokratia, ihmisoi-keudet, perusvapaudet eivät toteudu sillä tavoin kuin meillä ja kuin pitäisi.

Se on sitten toinen asia, kun mennään toiseen äärilaitaan, mennään maihin, jotka käyvät hyökkäyssotia naapureita vastaan tai syyllistyvät hyvin, hyvin räikeisiin ihmisoikeuslouk-kauksiin — miten sitten niiden kohdalla tulee toimia. Tässä suhteessa ongelmana on tietysti Kiina. Emme haluaisi olla Kiinasta riippuvaisia. Tiedämme, että Kiina esimerkiksi sortaa uiguureja julmalla tavalla, mutta onko meillä olemassa Suomessa tai Euroopassa sitä vaihtoehtoa, ettemme kävisi Kiinan kanssa kauppaa.

Herra puhemies! Varsinaisesti halusin esittää kysymyksen Vietnamin saamasta kehitys-avusta. Nimittäin vuosikautia Vietnam sai Suomelta huomattavaa kehitysapua lähinnä nostalgisista syistä, siis sen vuoksi, että suunnilleen minun ikäiseni kehitysyhteistyöas-son virkamiehet olivat viettäneet nuoruutensa parhaat vuodet Vietnam-mielenosoituksissa ja muissa Vietnam-solidarisuustoimissa. Niinpä kysyn: Onhan se nyt selvää ja varmaa, et-tei Vietnam enää saa Suomelta kehitysapua?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

13.06 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiczin puheenvuoron alku ja loppu olivat ne, joiden vuoksi halusin käyttää ehkä oman täydentävän puheenvuoron. Kyllä tuntui, että edustaja Zyskowiczin puheenvuorossa oli juuri niitä sanamuotoja ja muo-toiluja, joita 1970-luvulla käytettiin kyseisestä maasta, ja siihen oli omat syynsä, enkä ru-pea erittelemään niitä syitä yhtään enempää.

Sen sijaan hänen puheenvuoronsa väliosio oli melkein muuttamassa sitä, kannattaako minun käyttää puheenvuoroa ollenkaan, koska olitte aivan oikeassa, edustaja Zyskowicz, siitä, että me joudumme harkitsemaan myöskin ihmisoikeuskriteereitä, myöskin työelä-män miniminormikriteereitä, ILO:n miniminormikriteereitä, kun me olemme taloudelli-nessä kanssakäymisessä joko kauppapolitiikan puolella kauppasopimusten kautta tai inves-tointisuojausopimusten kautta, kun investointipolitiikassa joudutaan kuitenkin harkitse-maan sitä, mikä paino on näillä ihmisoikeuskriteereillä. Meillä on talouspakotteita olemas-sa, sen me tiedämme. Meillä on myöskin olemassa kriteereitä — ja muun muassa unioni on käynnistämässä lainsäädäntöhankkeita — siitä, että meidän täytyy nämä työelämän mini-minormit taata niiden maiden kanssa, joiden kanssa me olemme taloudellisessa kanssakäy-misessä enemmän, ja silloin on kyse pakkotyöstä, lapsityövoiman käytöstä ja myöskin työ-elämän muista miniminormeista — esimerkiksi työntekijöiden oikeudesta järjestäytyä ja myöskin ilmaista kantansa kollektiivisesti. Näitä normeja poljetaan monissa maissa, ja jou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2022 vp

dutaan silloin pohtimaan, miten näitä kauppasopimuksia laaditaan. Silti tunnistan, että me joudumme hyvin monenlaisten maiden kanssa tekemään taloudellista kanssakäymistä, mutta tämän kysymyksen avaaminen on minusta tärkeää.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Satonen.

13.08 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin tärkeää ja periaatteellista keskustelua siitä, miten me voimme suhtautua kaupankäyntiin niiden maiden kanssa, jotka eivät noudata samaa ihmisoikeusnormistoa tai samoja työntekijöiden oikeuksia kuin me täällä noudatamme, ja siinä mielessä tämä keskustelu on aiheellinen myös Vietnamista. Muistan, kun Vietnamsa joskus työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kävi, niin selväksi kyllä tuli, että kun siellä toimi suomalainen yritys, niin sen antamat normit sinne työelämälle olivat — miten sen nyt sanoisi — hyvä esimerkki myös paikallisille toimijoille. Tämä on yksi näkökulma tässä asiassa.

Arvoisa puhemies! Ennen kaikkea halusin myös osallistua keskusteluun sen vuoksi, että tämä riippuvaisuussuhdekeskuselu on kyllä äärimmäisen tärkeää. Venäjän esimerkki on nyt osoittanut sen, että me Euroopassa olemme — erityisesti Saksa mutta myös monet muut maat — ihan täysin liikaa venäläisestä energiasta riippuvaisia, ja meillä on erittäin vahva riippuvuusuhde Kiinaan, joka on käyttänyt erittäin huolestuttavia puheenvuoroja Taiwanin liittyen. No, Vietnamsa ei ole vastaavanlaisia pyrkimyksiä, mutta on tietysti myös selvää, että Vietnam ei yhteiskuntamalliltaan ja toimintatavoiltaan ole myöskään mikään länsimaisen yhteistyön mallimaa. Meidän siis täytyy olla kriittisiä siinä, minkälaisia riippuvuusuhdeita me luomme näihin maihin, ja varautua siihen tilanteeseen, että jossain toisessa tilanteessa saatamme joutua nopeastikin niitä taloudellisia yhteistyösuhteita katkaisemaan.

Arvoisa puhemies! Ihan tämän puheenvuoron lopuksi vielä haluan sanoa sen, että kun tässä tuli esille myös kehitysyhteistyö — ja ymmärtääkseni Vietnamsa kanssa sitä edelleen myös jossain määrin harjoitetaan — niin olisi erittäin tärkeää nyt kyllä katsoa, miten nämä Suomen kehitysapumaat ovat suhtautuneet Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa. Siellä ei ole varmaan meidän kehitysapukohdemaita, jotka ovat suoraan tukeneet Venäjää esimerkiksi YK:n äänestyksissä, mutta siellä on iso joukko niitä, jotka eivät ole ottaneet kantaa eivätkä ole siis tuominneet Venäjän toimia Ukrainassa. Sitten on myöskin niitä maita, erityisesti Afrikassa, jotka ovat tuominneet. Ja kyllä tämä on yksi sellainen asia, joka pitää huomioida, kun meidän kehitysapuyhteistyötä tehdään, että millä tavalla ne meidän kehitysapukohdemaat ovat suhtautuneet tähän Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa. [Perussuomalaisen ryhmästä: Juuri näin!] On perusteltua kohdella paremmin niitä, jotka ovat sen tuominneet.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laakso.

13.11 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiec kysyi, voimmeko olla tekemättä kauppaa Kiinan kanssa. No, onhan meillä määrättyllä lailla kunnianhimoiset ilmastotavoitteetkin, vaikka taloudellisesti se ei välttämättä ole meille järkevää. On kuitenkin loppupelissä vain omasta tahdosta kiinni, kuinka paljon ollaan sitten valmiita siitä otamaan iskuja vastaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2022 vp

Mutta kyllä meidän joka tapauksessa olisi pakko pyrkiä pääsemään eroon Kiinan vaikutusvallasta, koska tilanne on se, että mitä me teemme siinä kohtaa, kun Kiina ottaa Taiwanin omakseen — voimmeko me siinä vaiheessa olla katsomatta peiliin ja todeta kaksinaismoralismia, jollemme tee samaa kuin olemme nyt tehneet Venäjän kanssa? En näe mitään syytä, miksi voisimme suhtautua asiaan yhtään eri lailla, vaikkakin Taiwan on huomattavasti Ukrainaa kauempana.

En tiedä, onko hallituksessa tai missään muuallakaan tällä hetkellä minkäänlaisia toimintaa siihen, mutta meidän pitäisi oikeasti pyrkiä eroon Kiina-riippuvaisuudesta, ja siksi pitäisi perustaa jonkunlainen työryhmä — Kiinan vaikutusvallasta poispääsynyrkki tai vastaava. Jollain tavalla meidän pitäisi tähän ruveta suhtautumaan suhteellisen pikaisesti, koska ainakin jos kuuntelee Kiinan johtajien puheita, niin tilanne voi olla aika nopeastikin naamallamme. Tuskinpa se asia siitä muuttuu — jos ei se nyt ole lähitulevaisuudessa, niin kyllä se on äkkiä 5—10 vuoden päästä edessä kuitenkin. Nyt pitäisi jo oikeasti mielestäni lähteä isolla volyymilla hoitamaan asiaa kuntoon. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiuru.

13.13 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kommunistien hallitsemat maat ovat siinä mielessä mielenkiintoisia, että niissä harjoitettu talouspolitiikka on äärimmäisen kapitalistista — voisi sanoa että se on suorastaan riistokapitalistista. Ja mitä tulee ihmisoi-keuksiin, tiedotusvälineiden toimintamahdollisuuksiin, kansalaisten oikeuksiin saada esimerkiksi terveydenhuoltoa, niin se on niin, että raha ratkaisee. Erittäin valitettavaa, eikä ol- lenkaan ole sen aatteen mukaista, eli kapitalismia kaikkein kurjimmassa muodossaan, vaikka itse markkinataloutta terveessä muodossa toki kannatan.

Kauppaa kannattaa käydä myös näiden maiden kanssa, mutta niin kuin tässä on sanottu, pientä varauksellisuutta kannattaa pitää aina mukana. Venäjän esimerkki osoittaa sen, että liikaa ei voi luottaa. Ajatus siitä, että kauppa sitoisi sillä tavalla normaaliin yhteistyöhön, että sitä ei haluttaisi katkaista, ei nyt välttämättä aina toimi.

Sitten tämä kysymys kehitysavusta, olen myös itse siitä kirjoittanut ja puhunut. Kehitysavun suhteen olen kyllä samaa mieltä mitä Satonen tuossa sanoi, että meidän pitää olla kriittisiä niiden maiden suhteen, jotka esimerkiksi YK:n äänestyksissä ovat suoraan tai välillisesti tukeneet Venäjää ja Venäjän hyökkäyssotaa äänestämällä tyhjää tai Venäjän puolesta. On suorastaan sietämätöntä, että tuemme maita, jotka tukevat Venäjää, Venäjän sotarikoksia, rikollista sotaa Ukrainaa vastaan. Ehkä pieni poikkeus siinä voivat olla sellaiset hankkeet näissä maissa, joissa hanke on lähellä valmistumista — sitä ei ehkä kannata jättää siinä vaiheessa kesken, jos 10—20 prosenttia hankkeesta on enää vaiheessa valmistumisesta.

Mutta tukea maailmassa tarvitaan, ja tuen kohteita kyllä löytyy lähestulkoon rajattomasti. Tällaiset maat, jotka eivät Venäjän suhteen uskalla ottaa kantaa, eivät mielestäni meidän tukea tässä tilanteessa tarvitse jatkossa. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tynkkynen.

13.16 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, kunnioitettu herra puhemies! Todella hyvää ja harvinaisen yksimielistä keskustelua ollaan käyty tähän aiheeseen liittyen. Kiitokset puhemiehelle siitä, että vaikka tämä keskustelu ei nyt ole ollut ihan ytimessä siitä, mistä me nyt

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2022 vp

päätetään, niin olette antaneet meille aikaa käydä tämmöistä isomman teeman keskustelua, jolle valitettavan vähän yleensä käsittelyitten puitteissa on aikaa.

Tämä kaupankäynti kehittyvien maiden kanssa on vähän ristiriitainen kysymys. Tässä on kaksi puolta: toinen puoli on se, että kaupan kautta voidaan nostaa näitä maita — maita nousee köyhyydestä, ja ihmisoikeuksiin, erilaisiin sopimuksiin, voidaan vaikuttaa, kun tehdään yhteistyötä, mutta sitten on tämä toinen puoli. Jos esimerkiksi vaikkapa me länsimaat ajaudumme jollain tasolla riippuvaiseksi tällaisista kehittyvistä maista, jotka ovat autoritäärisiä, jotka ovat todella suuria, niin siinä kohtaa se, että me teemme kauppaa esimerkiksi kommunistisen Kiinan kanssa, tarkoittaa muutamaakin asiaa.

Ensinnäkin se tarkoittaa sitä, että autoritäärinen maa pääsee entisestään vahvistumaan, myöskin taloudellisesti vahvistumaan, mutta se tarkoittaa myöskin sitä, että ne maat, jotka käyvät kauppaa, itse joutuvat koko ajan vain riippuvaisemmaksi ja riippuvaisemmaksi tällaisista maista. Meiltä siirtyy yrityksiä, meiltä siirtyy tehtaita ja niin edelleen tällaisiin maihin, ja yhtäkkiä ollaan ihan järkyttävässä riippuvuussuhteessa. Jos esimerkiksi, niin kuin täällä mainittiin — edustaja Laakso hienosti otti Taiwanin esimerkin esiin — tämä tulisi meille, niin miten me toimittaisiin siinä kohtaa? Toki toivon, että me yksimielisesti ollaan Taiwanin rinnalla, mutta tämä on se, mitä tämmöiset riippuvuussuhteet tulevat aiheuttamaan.

Vietnamin kaltaisten maitten osalta, joista voidaan nähdä, että ei ole tämän kaltaisia suurvaltapyrkimyksiä kuin vaikkapa Kiinalla tai Venäjällä, varmasti riskit ovat pienemmät ja kauppaa eri muodoissaan tiettyyn pisteeseen kannattaa käydä ja yrittää nostaa maata ylös, saada ihmisoikeustilannetta paremmaksi. Mutta sitten, kun puhutaan tämän kaltaisista maista kuten vaikkapa Kiina ja Venäjä, niin sanoisin, että peli on menetetty ja peli menetettiin jo liian paljon aikaa sitten ja meidän olisi pitänyt herätä tällaisten maitten suhteen. Itsekin kannattaisin juurikin näissä puheenvuoroissa aikaisemmin esitettyjä näkökulmia, että aletaan yksinkertaisesti irtautumaan Kiinasta kaikilla mahdollisilla tavoilla, jotta tämä riippuvuus saadaan ajoissa pois. Nyt itse asiassa ollaan jo myöhässä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Niikko.

13.19 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Hyvää keskustelua käydään kehitysapuyhteistyöstä ja näitten varojen käytöstä, ja nyt on hyvä katsoa vähän peiliin, koska peräpeiliin katsoen näkee ne virheet, mitä on tehty.

Jo silloin, kun itse tulin tähän taloon töihin 2011, keskusteltiin siitä, kuinka Vietnamiin menevä kehitysyhteistyöraha valuu korruption. Täällä oli kansanedustajia, jotka kertoivat — kuten Satonen äsken mainitsi delegaatiot, jotka ovat käyneet siellä — että he tarkastusmatkoillaan havaitsivat, kuinka se Suomesta ohjattu raha on mennyt esimerkiksi projektipäällikön talon, linnan, rakentamiseen. Niitä taloja näytettiin — en tarkoita, että Satonen näki ne, mutta eräs toinen kansanedustaja sanoi minulle itse tämän — eli näytettiin, mimmaisia taloja, miljoonahuviloita, projektipäälliköille rakennettiin. Mutta kehitysaputyötä jatkettiin täällä joka tapauksessa vuosikymmenet, kunnes 2012 — perussuomalaiset muuten sattuiivat olemaan silloin hallituksessa — tehtiin päätös, että Vietnamin kehitysyhteistyöavustus ajetaan alas asteittain. Päätös oli hyvä, mutta perussuomalaisten taival hallituksessa päättyi kahden vuoden päästä, ja tätä koko remonttia ei päästy tekemään.

Luen nyt esimerkkejä siitä, millaisia töppäyksiä me ollaan Suomen varojen käytön suhteen tehty. Vuonna 2012—2018 Syyria ja Irak saivat 141 miljoonaa euroa yhteensä kehi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2022 vp

tysyhteistyörahaa demokratian kehittämiseen, ja toki siellä tehtiin tämmöisiä humanitäärisiäkin hankkeita. Somalia sai 93 miljoonaa euroa samaisena aikana. Ja kaikki muistavat, miten Afganistaniin laitettiin 30 miljoonaa vuodessa rahaa 20 vuoden ajan ja sillä piti kehittää maata. Miten kävi? Tämä vaan osoittaa sen, että se kannettu vesi ei kaivossa pysy, jos ei kansassa itsessään nouse halua kehittää sitä maata ja viedä asioita eteenpäin.

Tokihan suomalaiset yritykset myös tekevät kauppaa näissä kehitysmaissa. Mehän teimme aikanaan hyvin paljon Kiinassa kauppaa, ja nyt nähdään, kuinka kukoistavia yrityksiä suomalaiset yritykset ovat Kiinan markkinoilla. Ja nyt, kun sitä tuloa on sieltä niin paljon, niin jostain kumman syystä sitten on hiljaisempaa kritiikkiä näitä kommunistisia maita kohtaan, kun ne sortavat omia kansalaisiaan. Ja tämä sama kehitys on jossain määrin mahdollista kaikissa näissä autoritatiivisissa valtioissa, joissa kansoja sorretaan. Vietnamin esimerkiksi tehdään paljon vesialan osaamisen yritysyhteistyötä, ja toki, kun sinne viedään kehitysapua, sieltä saadaan rahaa, ja kaupan arvo taitaa olla noin kolme- ja puolisataa miljoonaa vuodessa Vietnamin kanssa, niin jotkut eivät halua kritisoida näitä maita. Mielestäni on erityisen tärkeää, että eduskunnassa otetaan tiukka linja siinä, että jos maissa ei noudateta tällaista ihmisoikeussopimusperusteista ajatusmallia, niin silloin pitää myös kaupan suhteen, varsinkin kehitysyhteistyön suhteen, tehdä isoja korjausliikkeitä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

13.22 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Me puhumme siis Vietnamin kanssa tehtävästä sijoitussuojasopimuksesta. Olette sallinut nyt vähän laajemman keskustelun ehdollistamisesta — tähän tähän keskustelun ydin on, ei kehitysapu sinänsä vaan ehdollistaminen.

Tunnistan sen tilanteen, kun täällä viitattiin Venäjän hyökkäyssotaan, että pitäisikö meidän jopa taloussuhteidemme kautta — puhumattakaan kehitysyhteistyöstä — ehdollistaa se siihen, että kyseiset maat tuomitsevat Venäjän ja tulevat tähän yhteisrintamaan maailmalla, joka tunnistaa, että yksi suurvalloista rikkoo YK:n peruskirjaa. Tässä viitattiin myöskin Kiinaan — joka on myöskin YK:n turvallisuusneuvoston pysyvä jäsenvaltio — ja potentiaaliseen riskiin suhteessa Taiwaniin. Samassa lauseessa varmaan voi myöskin historiasta ottaa esimerkin vuodelta 2003, jolloin kaksi muuta turvallisuusneuvoston pysyvää jäsentä, Yhdysvallat ja Englanti, United Kingdom, hyökkäsivät Irakiin ilman YK:n mandaattia, jolloin se oli hyökkäyssodaksi katsottavissa. Kaikissa näissä tilanteissa me jouduimme tietysti sitten miettimään, minkä tyyppisellä tavalla me reagoimme näihin asioihin. Siinä on paikallaan — ainakin tässä tilanteessa, kun katsomme Venäjän suhteen — kyllä olla tarkkoja tässä, että me myöskin herätämme huomiota maailmalla siitä, että tämä brutaali hyökkäyssota rikkoo niin keskeisesti Euroopan turvajärjestelmän perusrakenteita, että ei ansaitse meiltä paljon yhteistyökumppanuutta muissakaan suhteissa.

Mutta ehdollistaminen on isompi asia silloin, kun me tulemme kehitysyhteistyön suuntaan. Jos täällä ruvetaan miettimään autoritatiivisia maita, niin IDEA — joka on siis Ruotsissa oleva demokratiainstituutti, globaalisti tunnistettu laitos, joka arvioi demokratiaa ja maailmaa — toteaa, että noin 20 prosenttia maailman maista täyttäisi, sanotaan, perusdemokraattisen yhteiskunnan elementin. Mennään johonkin 40—50 prosenttiin, jos se löytyy sillä tavalla, että voidaan puhua, että monipuoluejärjestelmä toimii ja oppositiolla on roolinsa mutta eivät ole täysiä demokratioita. Yli puolet maailman maista on autoritatiivisia maita. Jos me lähdemme tätä kautta katsomaan esimerkiksi kehitysyhteistyön ehdollista-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2022 vp

mista, niin me olemme aika pulassa, aika pulassa — voidaan ruveta tukemaan siis Ruotsia ja Euroopan maita, mutta tuolla etelämmässä, kun mennään globaalietelään, usein hallintomekanismit ovat toiset kuin läntisessä kulttuurissa. Ne voidaan kokea paikallisesti kuitenkin legitimeiksi, vaikka ne eivät täytäkään tämmöisen pluralistisen demokratian rakennepiirteitä, oikeusvaltion rakennepiirteitä. Silti ne yhteiskunnissa koetaan legitimeiksi vallankäytöksi, ja me ollaan vähän vaikeuksissa siinä, jos me lähdemme kehitysyhteistyötä kovin yksityiskohtaisesti ehdollistamaan. Kyllä, Vietnamin kohdalla voidaan kritisoida hallintomallia, mutta silloin me ollaan jo siinä kiinni, että sitten meidän pitäisi miettiä, mikä on Saudi-Arabian tilanne — voimmeko olla taloudellisessa kanssakäymisessä maan kanssa, jossa edelleenkin on lainsäädännössä tuomitsemismuotona ristiinnaulitseminen, julkiset teloitukset, julkisia tuomitsemismuotoja ja absoluuttisen keskitetty vallankäyttöjärjestelmä. Me tulemme sitten jo vaikeuksiin siinä, onko joitain muita tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, että Saudi-Arabia tai Arabiemiirikuntien liitto ei ole samoilla listoilla kuin nämä maat, jotka te luettelitte tässä yhteydessä. Nämä ehdollistamiskysymykset on tosi monimuotoinen asia, ja siinä kannattaa olla herkkä, kun pohdiskelee niitäkin asioita.

Periaatteessa olen sitä mieltä, että kehitysavussa, ennen kaikkea myöskin taloudellisessa kanssakäymisessä, täytyy pystyä myöskin huomioimaan ihmisoikeuksien merkitys ja ennen kaikkea, kun taloudellisesta kanssakäymisestä on kysymys, myöskin työelämän miniminormien noudattaminen.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kemppi.

13.25 Hilikka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Varsin kiinnostava hallituksen esitys sijoitussuojasopimuksesta Vietnamin kanssa. Se on herättänyt laajaa keskustelua, missä on ehditty käydä pohtimassa Kiinan tilannetta ja Aasiaa ylipäätään, mahdollista Kiinan uhkaa Taiwaniin. Ajattelen, että ylipäätään tästä Aasia-kontekstista meidän tulisi käydä strategisempaa keskustelua. Oli kyse sitten kaupasta tai demokratian tukemisesta, ihmisoikeuksista laajemminkin, niin tulisi käydä tällaista strategista keskustelua vieläkin laajemmin, ja tänään siihen on jo vähän päästy.

Ylipäätään ajattelen, että Suomen tulee tehdä ja edistää maailmalla sellaista kauppaa — ja sellaisten kumppanien kanssa — jossa tuetaan yhtä markkinaa ja ihmisoikeuksia ja kauppa perustuu terveisiin markkinoihin ja niiden edistämiseen. Lisäksi ajattelen, että Suomen tulee kaupankäynnissään myös sijoitussopimusten avulla rakentaa sellaista sopimuskulttuuria ja luottamusta, joiden avulla pystytään toimimaan reilulla tavalla. Pidän tätä Vietnamin kanssa tehtyä sopimusta siinä mielin hyvänä.

Samaan aikaan kauppaa tulee käydä joka suuntaan, ja toisaalta meillä on herännyt tämä keskustelu tästä talouden turvallisuudesta, joka on tänäänkin noussut esiin. Tuotantoketjuja pitää pystyä myös kotiuttamaan Suomeen, ja ehkä nyt on menossa kaupan osalta tällainen eräänlainen osuuksien uusi jako, että mahdollisimman paljon omavaraista ja kotimaista ja eurooppalaista ja sitten toisaalta järkevissä määrin esimerkiksi kauppaa Aasian suuntaan.

Sitten keskustelu tästä kehitysavusta oli mielenkiintoinen. Toki ajattelen, että se menee hiukan nyt ohi tästä sijoitussopimuskontekstista. Ajattelen kuitenkin, että kauppaa tulee tehdä joka suuntaan, myöskin kehittyviin maihin. Esimerkiksi nämä kehitysyhteistyörahat, joita myös käytetään paljon Finnfundin suuntaan: Nähdäkseni tämä sopimus suojaa kyllä myös esimerkiksi tämän tyyppistä kehitysapua, missä tehdään vastuullista kehitysyh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 122/2022 vp

teistyöfinanssisijoitustoimintaa ja sitä kautta kotiutetaan yksityistä rahaa ja sillä edistetään demokratiaa ja ihmisoikeuksien toteutumista kaikkialla maailmassa. Eli sikäli ajattelen, että tämä sopimus myös osaltaan tukee tämänkaltaista tervettä ihmisoikeuskehitystä ja on siinä apuna, kun näitä sijoituksia pystytään sitten myös suojaamaan, ja toivottavasti niitä sitten myös tulee, niin että tätä kehitysyhteistyöresurssia riittää. Siinä kumppanina on tietenkin valtio mutta isossa määrin myös yksityiset sijoittajat.

Viimeiseksi vain tällainen ehkä moraalinenkin kysymys, että on helppo ajatella joitain maita huonoina kaupankäyjinä liittyen ihmisoikeustilanteeseen, mutta on isojakin talousvaltioita, kuten esimerkiksi Japani, missä on käytössä kuolemantuomio tälläkin hetkellä omassa lainsäädännössään, ja ajattelen, että kauppakumppaneiden valitsemisessa ei voi olla kovin mustavalkoinen vaan pitää aika laajasti punnita maiden tilannetta, jos siihen lähdetään. Toistaiseksi ajattelen, että Suomen tulee tehdä kauppaa joka suuntaan ja sen tulee perustua terveeseen sopimuskulttuuriin.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.